

The Abraham Arbesfeld
Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

*Talmudic
Jurisprudence:
Does the Gemara
Recover Law or
Create It?*

Rabbi Ozer Glickman
March 9, 2008 • תשס"ח

(1) תלמוד בבלי – מס' עירובין (מ):

ואמר רבה: כי הוינא בי רב הונא איבעיא לן: מהו לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים? כיון דמזמן לזמן אתי - אמרינן, או דילמא: כיון דלא איקרו רגלים - לא אמרינן? לא הוה בידיה. כי אתאי בי רב יהודה אמר: אנא אקרא חדתא נמי אמנא זמן. - אמר ליה: רשות לא קא מיבעיא לי, כי קא מיבעיא לי - חובה מאי? - אמר לי: רב ושמואל דאמרי תרווייהו: אין אומר זמן אלא בשלש רגלים. - מיתבי (קהלת י"א) תן חלק לשבעה וגם לשמונה, רבי אליעזר אומר: שבעה - אלו שבעה ימי בראשית, שמונה - אלו שמונה ימי מילה. רבי יהושע אומר: שבעה אלו שבעה ימי פסח, שמונה - אלו שמונה ימי החג. וכשהוא אומר וגם - לרבות עצרת וראש השנה ויום הכפורים. מאי לאו לזמן? - לא, לברכה. - הכי נמי מסתברא, דאי סלקא דעתך לזמן - זמן כל שבעה מי איכא? - הא לא קשיא, דאי לא מברך האידנא - מברך למחר וליום אחרא. מכל מקום בעינן כוס? לימא מסייע ליה לרב נחמן, דאמר רב נחמן: זמן אומר אפילו בשוק. - הא לא קשיא - דאי קלע ליה כוס. - התנינא עצרת וראש השנה, יום הכפורים היכי עביד? אי מברך עליה ושתי ליה - כיון דאמר זמן קבליה עליה, ואסר ליה. דהאמר ליה רב ירמיה בר אבא לרב: מי בדלת? ואמר ליה: אין, בדילנא. - לברוך עליה ולנחיה - המברך צריך שיטעום! לית הלכתא כרב אחא, דילמא אתי למסרך. - מאי הוי עלה? שדרוה רבנן לרב ימר סבא קמיה דרב חסדא במעלי יומא דריש שתא, אמרו ליה: זיל חזי היכי עביד עובדא, תא אימא לן. כי חזייה אמר ליה: דלויה לרטיבה, רפסא ליה בדוכתיה. אייתו ליה כסא דחמרא, קדיש ואמר זמן. והלכתא: אומר זמן בראש השנה וביום הכפורים. והלכתא: זמן אומר אפילו בשוק.

(2) תלמוד בבלי – מס' ברכות (נט):

על הגשמים כו'. ועל הגשמים הטוב והמטיב מברך? והאמר רבי אבהו, ואמרי לה במתניתא תנא: מאימתי מברכין על הגשמים - משיצא חתן לקראת כלה. מאי מברכין? אמר רב יהודה: מודים אנחנו לך על כל טפה וטפה שהורדת לנו, ורבי יוחנן מסיים בה הכי: אילו פיננו מלא שירה כים וכו' אין אנו מספיקין להודות לך ה' אלהינו... עד תשתחוה, ברוך אתה ה' רוב ההודאות. רוב ההודאות ולא כל ההודאות? - אמר רבא: אימא האל ההודאות. אמר רב פפא: הלכך נימרינהו לתרווייהו רוב ההודאות והאל ההודאות, ואלא קשיא! - לא קשיא, הא - דשמע משמע, הא - דחזא מחזי. דשמע משמע - היינו בשורות טובות, ותנן: על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב! - אלא: אידי ואידי דחזי מחזי, ולא קשיא, הא - דאתא פורתא, הא - דאתא טובא. ואיבעית אימא: הא והא דאתא טובא, ולא קשיא, הא - דאית ליה ארעא, הא - דלית ליה ארעא. - אית ליה ארעא הטוב והמטיב מברך? והא (תנן) [תניא]: בנה בית חדש וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו והגיענו לזמן הזה, שלו ושל אחרים - אומר הטוב והמטיב! - לא קשיא, הא - דאית ליה שותפות, הא - דלית ליה שותפות, והתניא: קצרו של דבר על שלו הוא אומר ברוך שהחיינו וקיימנו, על שלו ועל של חבריו - אומר ברוך הטוב והמטיב. וכל היכא דלית לאחרינא בהדיה לא מברך הטוב והמטיב? - והתניא, אמרו ליה: ילדה אשתו זכר, אומר ברוך הטוב והמטיב! - התם נמי, דאיכא אשתו בהדיה, דניחא לה בזכר. תא שמע: מת אביו והוא יורשו, בתחלה אומר ברוך דיינא האמת ולבסוף הוא אומר ברוך הטוב והמטיב! - התם נמי, דאיכא אחי דקא ירתי בהדיה. תא שמע: שינוי יין אינו צריך לברך, שינוי מקום צריך לברך. ואמר רבי יוסף בר אבא אמר רבי יוחנן: אף על פי שאמרו שינוי יין אינו צריך לברך, אבל אומר ברוך הטוב והמטיב! - התם נמי, דאיכא בני חבורה דשתו בהדיה. בנה בית חדש וקנה כלים חדשים וכו'. אמר רב הונא: לא שנו אלא שאין לו כיוצא בהן, אבל יש לו כיוצא בהן - אינו צריך לברך. ורבי יוחנן אמר: אפילו יש לו כיוצא בהן צריך לברך.

(3) רמב"ם – הל' ברכות (יא:ט):

כל מצוה שהיא מזמן לזמן כגון שופר וסוכה ולולב ומקרא מגילה ונר חנוכה, וכן כל מצוה ומצוה שהיא קניין לו כגון ציצית ותפילין ומזוזה ומעקה, וכן מצוה שאינה תדירה ואינה מצוייה בכל עת שהרי היא דומה למצוה שהיא מזמן לזמן, כגון מילת בנו ופדיון הבן מברך עליה בשעת עשייתה שהחיינו, ואם לא בירך על סוכה ולולב וכיוצא בהם שהחיינו בשעת עשייתה מברך עליהן שהחיינו בשעה שיצא ידי חובתו בהן וכן כל כיוצא בהן.

(4) רמ"א – יו"ד (כח:ב):

חייב לברך קודם שיכסה: אשר קדשנו במצותיו וצונו על כסוי דם בעפר. הגה: מי ששחט פעם הראשון, מברך שהחיינו על הכיסוי אבל לא על השחיטה, דמזיק לבריה (במנהגים ישנים בשם רבי ידידיה משפירא).

(5) ש"ך (שם):

מברך שהחיינו כו' - ז"ל הגהת מנהגים שהביא בד"מ דכסוי הוי מצוה כדאמרינן בזכות שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר זכו בניו לשני מצות והוי כמו ציצית וסוכה דמברך שהחיינו כך מפורש בה"ש ר' ידידי' משפירא עכ"ל, וצ"ע דהא גבי ציצית קי"ל דאין מברך שהחיינו אלא א"כ קנה בגד חדש מטעם דקנה כלים חדשים כמו שנתבאר בא"ח סי' רכ"ג אבל בעושה ציצית בבגד ישן אינו מברך שהחיינו כמ"ש הבעל העיטור ומהר"י אבוהב וד"מ בא"ח סימן כ"ב וכ"כ בש"ע ובלבוש שם והכי משמע נמי בתוס' פ' לולב וערבה (דף מ"ו ע"א) ד"ה העושה סוכה שכתבו הטעם דאין מברכין שהחיינו וצ"ל משום דלא תקנו שהחיינו אלא אמצוה שיש בה שמחה, וא"ל דכסוי דכיון דבזכות אנכי עפר ואפר הוא חשוב שמחה דהא אדרבה אמרי' בפ' כ"ה (סוף דף פ"ח) אמר רבא בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו לשתי מצות אפר פרה ועפר סוטה וליחשוב נמי עפר כסוי הדם התם הכשר מצוה איכא הנאה ליכא ואמר רבא בשכר שאמר אברהם אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו

לב' מצות לחוט של תכלת ורצועה של תפילין ע"כ והכי משמע נמי ממ"ש הר"ן שם הטעם דלא מברכין שהחיינו אתפילין משום דלאו מזמן לזמן קאתי וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' קכ"ו א"כ כ"ש כסוי ועוד נראה דאפילו להרמב"ם פי"א מהלכות ברכות דמברכין שהחיינו אציצית ותפילין היינו מטעמא דכתב שם מפני שהם מצות שהם קנין לו משא"כ בכסוי ומצאתי ברוקח סימן שע"א שכתב בשם ריב"ק משפירא כל מצוה שעל האדם לעשות ולא עשאה ומתחנך לכתחלה צריך לברך שהחיינו והביא ראייה מדאמרינן במנחות (דף ע"ה) היה עומד ומקריב מנחות בירושלים אומר שהחיינו שנתחנך לעבודת הזמן עכ"ל ואפשר ע"ז סמכו לברך בכסוי אבל צ"ע לפ"ז אמאי לא מברכין בציצית ותפילין ושאר מצות שמתחנכים בהו וכן אין מברכין שהחיינו על קדושי אשה או נשואיה כמ"ש מהרי"ק שורש קכ"ח וכן על מזוזה כדלקמן ר"ס רפ"ט אלא ע"כ ס"ל דאפילו במצוה שמתחנכים בה אין מברכין שהחיינו כל שאין זמנה קבוע וכדעת התוס' והר"ן והרשב"א הנ"ל ומפרשי' ההיא דמקריב מנחות כמ"ש התוס' והרשב"א בחדושי פ' כיצד מברכין דהיו כ"ד משמורות ואין מתחדשות יותר מב' פעמים בשנה וכיון שיש להן זמן קבוע מברך שהחיינו עכ"ל הא לאו הכי לא וא"כ ה"ה בכסוי וצ"ע: